

УДК 027.1:[792.071.2.027+791.633-051]Вісконті(450)(045)
DOI: [https://doi.org/10.17721/UCS.2023.2\(13\).08](https://doi.org/10.17721/UCS.2023.2(13).08)

Олександр ОСТРОВСЬКИЙ, асп.
ORCID ID: 0000-0003-4870-2696
e-mail: o.ostrovskiy62@gmail.com

Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music, Kyiv, Ukraine

ПРИВАТНА БІБЛІОТЕКА ЛУКІНО ВІСКОНТІ ЯК ШЛЯХ ДО РОЗУМІННЯ ТВОРЧОЇ БІОГРАФІЇ МИТЦЯ

Приватна бібліотека митця – явище, яке є важливою складовою його / її біографії, утім вплив книгозбірні на творчість особистості є мало розкритим як в українських, так і у світових студіях, що унаочнює актуальність таких розвідок.

Метою статті є дослідження взаємозв'язку приватної бібліотеки італійського театрального та кінорежисера Лукіно Вісконті з його творчістю. Основні завдання – систематизація та аналіз наявного опису книгозбірні режисера.

Проаналізовано методи й підходи до аналізу приватних бібліотек інших особистостей, які послужили фундаментом для сформованої у дослідженні методології. Доведено можливість аналізу приватної бібліотеки без безпосередньої взаємодії із книгами-артефактами. Приділено увагу ідеї "відтворення" особистості митця у книгах власної книгозбірні. Аргументовано вплив на особистість тих книг, які могли бути обраними нею, однак залишилися непрочитаними. Виявлено важливість усіх без винятку книг, збережених у приватній бібліотеці. Запропоновано спосіб систематизації описаних книг приватної бібліотеки Л. Вісконті за автором, назвою, роком видання, залученням того чи того тексту до творчості, тематикою тощо.

У результаті дослідження сформовано кількісні показники за кожною із категорій, які стверджують або спростовують вислови режисера щодо тих чи тих впливів на нього. Виявлено значний приріст у поповненні бібліотеки після 1944 р., що збігається з початком роботи режисера в кіно й остаточним переїздом до Італії. Визначено значну зацікавленість Л. Вісконті в театральній тематиці, адже майже дві третини його книг присвячені театру. Це поглиблює уявлення про наявну театральність мислення митця. Підтверджено вплив окремих авторів на творчість режисера, зокрема найбільше в бібліотеці книг В. Шекспіра та М. Пруста, про вплив яких Л. Вісконті неодноразово згадував в інтерв'ю. Зафіксовано зацікавленість режисера у теорії та історії музики й літератури, що виявилось у використанні ним способів формотворення, притаманних для цих мистецтв, у власній фільмографії.

У висновку доведено, що приватна бібліотека може бути важливим джерелом для розширення розуміння дослідником творчої біографії митця. Висунено гіпотезу, що подібний аналіз і систематизація можуть бути залучені до досліджень творчих біографій інших особистостей.

Ключові слова: приватна бібліотека, творчість Лукіно Вісконті, література, екранізація, театр, кіно, музика.

Постановка проблеми та актуальність. Уявлення про бібліотеку як про "дзеркало" тієї чи тієї особистості не є рідкістю як у повсякденному спілкуванні (коли огляд домашньої бібліотеки стає важливим елементом знайомства гостей із оселею господарів), так і в художній літературі (до прикладу, у "Мартіні Ідені" Джека Лондона, де шлях до пізнання головним героєм світу дівчини з вищого класу Рут Морзе пролягав через вивчення ним її літературного бекграунду) (Д. Лондон, 2023). Здатність приватної бібліотеки розкрити ті чи ті деталі щодо творчої біографії досліджуваної особистості актуалізується в контексті розвідок, присвячених італійському режисеру кіно, оперного та драматичного театрів Лукіно Вісконті.

Аналізуючи стрічки режисера, неможливо оминати його захоплення літературою, котре безпосередньо виявляється в його творчості. Сам митець засвідчував свої глибокі знання в літературі, зокрема захоплення німецькими (Й. Гете, Ф. Шиллером, Т. Манном) і французькими (О. Бальзаком, М. Прустом) класиками. Крім того, Л. Вісконті сприймав свої роботи як літературний текст, про що, зокрема, згадує Маріо Серандрей (Mario Serandrei): "Він використовує фільм, як письменник використовує чорнила" (Hennessey, 2021, р. 2). Ця теза, попри її метафоричність, видається важливою для подальшого дослідження і стимулює відслідкувати взаємозв'язки між самовизначенням режисера щодо впливів літературних текстів на його творчість і власне реалізацією цих впливів у мистецькому доробку Л. Вісконті.

Ключем до розуміння цих взаємозв'язків може стати опис приватної бібліотеки режисера, наявний у путівнику архіву Л. Вісконті, який зберігається у Фундації Грамші в Римі (d'Amiccode Carvalho, Favino, 2003, pp. 35–64). Аналіз і систематизація цього опису дозволить зо-

середитися на літературі, яка з великою вірогідністю формувала спосіб кінематографічного й театрального мислення митця, та дасть змогу підтвердити або спростувати тези самого режисера щодо таких впливів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Життя і творчість Л. Вісконті ґрунтовно досліджені західноєвропейськими й американськими науковцями. Більшість праць, присвячених митцю, розкривають постать режисера крізь призму його фільмографії. Тут фільми стають ключовими точками, на які нанизуються всі інші факти життя Л. Вісконті. Цей підхід обрали Лоран Скіфано (Schifano, 1990), Гая Сервадіо (Servadio, 1980), Джефрі Новелл-Сміт (Nowell-Smith, 2003), Генрі Бекон (Wason, 1998). Схожим шляхом обрали наші бакалаврські (Островський, 2019) та магістерські (Островський, 2021) розвідки, у яких, утім, фільми режисера аналізувалися в аспекті їхніх взаємозв'язків із оперним жанром та категорією мітичного відповідно. До питання взаємозв'язку фільмографії Л. Вісконті з літературою вперше детально звернувся Брендан Хеннесі (Hennessey, 2021), присвятивши свою роботу екранізаціям режисера.

У цілому тема взаємозв'язку приватної бібліотеки із творчою біографією того чи того митця на сьогодні недостатньо розкрита, однак наявні нечисленні праці, які пропонують певні методологічні підходи до аналізу цієї проблеми, зокрема дослідження Томаса Бробджера (Brobjer, 1997), Браяна Вікерса (Vickers, 2012) та Тімоті Рибак (Ryback, 2010).

Мета статті полягає в систематизації й аналізі приватної бібліотеки Л. Вісконті задля глибшого розуміння творчої біографії митця та її взаємозв'язків з літературними текстами.

Виклад основного матеріалу. Погляд на біографію та творчість Л. Вісконті навіть на поверхневому рівні здатен засвідчити наявність глобальних протиріч, що поєднувалися в цій особистості. Режисер походив із аристократичної родини, але водночас був прихильником соціалізму, перебував у гомосексуальних стосунках, утім тема гомосексуальності у його фільмах зображена як перверсія (до прикладу, у "Morte a Venezia" (Смерть у Венеції) чи "Caduta degli dei" (Загибель богів)), окрім цього, він поєднував роботу в кіно з постановками драматичних, балетних та оперних вистав¹. Така багатогранність особистості митця дозволяє дослідникові обирати щоразу інші оптики, таким чином розкриваючи грані творчої біографії Л. Вісконті.

Попри те, що книги були важливим елементом життя режисера (Vascon, 1998, pp. 188–192), його літературні вподобання лише побіжно окреслюються біографіями в контексті адаптацій тих чи тих творів у кіно. Детальне дослідження фільмографії Л. Вісконті крізь призму адаптацій ним літературних текстів здійснив Брендан Хеннессі (Hennessey, 2021). Автор зазначає, що 12 із 18-ти художніх стрічок митця створені на основі книг: дев'ять із них безпосередньо екранізують обраний твір, інші три є гібридними варіаціями різних авторів (Hennessey, 2021, p. xv). Звідси можемо стверджувати, що Л. Вісконті від початку мислить свої фільми як синкретичне явище взаємодії мистецтв. Його підхід до творчості є сталим, а змінюються лише способи роботи з тими чи тими мотивами, але не вони самі. Тож приватна бібліотека режисера є тим явищем, яке здатне виявити таку цілісність митця.

Літературні тексти – те, що серед інших творів мистецтва оточує Професора у "Gruppo di famiglia in un interno" (Родинний портрет в інтер'єрі). Зокрема, сакральний центр його квартири – потаємна кімната матері – розташований за книжковою шафою, а один із флешбеків Професора пов'язаний не тільки зі звучанням музики В. А. Моцарта, а й із книгою, яку він читав у цей момент (Visconti, 1974).

Попри заперечення режисером автобіографічності згаданого фільму, усе ж для нього, як і для героя "Gruppo di famiglia in un interno", книги були вагомою частиною життя. Про це Вісконті не раз згадує в інтерв'ю. Наприклад, він зауважував, що любить розповідати трагедії великих сімей, крах яких збігається з крахом самої епохи. Вісконті формувався під впливом Шекспіра, Стендаля, Бальзака, Пруста.

Знаючи прихильність режисера до самоітологізації (як-от його версія власного народження у вечір прем'єри "Травіати" Дж. Верді, що так і не підтвердилася документально), подібні вислови вимагають доказовості, аби ствердити чи заперечити саморефлексію митця. Тож приватна бібліотека Л. Вісконті – власне книги, які його формували, – може стати такою доказовою базою.

Про буквальне формування особистості приватною бібліотекою та метафоричне сприйняття бібліотеки як втілення свідомості її власника свідчить діалог героїнь стрічки Мії Хансен-Льове "Un beau matin" (Одного чудового ранку). У ньому мати й донька діляться бібліотекою свого батька та дідуся відповідно, аби вона продовжила жити на полицях його студентів. Важливість цього процесу героїня Леї Сейду Сандра метафоризує та дещо сакралізує. Книги для неї стають артефактами, за допомогою яких вона може зберегти у пам'яті звичний цілісний образ власного батька, у якого загострюються

ментальні порушення, що призводить до зміни та фрагментації його особистості. Героїня маніфестує: "У будинку для літніх людей живе його тілесна оболонка, а його душа тут. Він обрав ці книги, і через них розкривається його особистість. Ніби кожна книга – це яскравий штрих, і з цих штрихів складається його портрет" (Hansen-Løve, 2022).

Такий погляд на приватну бібліотеку особистості може бути корисним у дослідженні творчої біографії Л. Вісконті. Оскільки головною проблемою і до сьогодні залишається неможливість фізичного доступу до фонду режисера спершу через епідеміологічні обмеження, спричинені пандемією COVID-19, а нині й через російську війну проти України. Можемо припустити, що наявний список книг приватної бібліотеки митця може служити хоч і не повним, проте важливим джерелом для заглиблення в його творчий портрет. Виходячи з цього, було оглянуто вже наявні розвідки щодо аналізу тих чи тих взаємозв'язків приватних бібліотек із творчою біографією їхнього власника з метою віднайдення такої методології, котра б уможливила подальше дослідження без обов'язкової наявності книг-артефактів.

Серед розвідок, які враховували необхідний аспект, були статті Томаса Бробджера "Nietzsche's Reading and Private Library" (Brobjer, 1997) та Браяна Вікерса "Conrad Gessner's Private Library" (Vickers, 2012), а також книга Тімоті Рібакка "Hitler's Private Library" (Ryback, 2010). Попри те, що в цих працях значна частка тексту стосується дослідження маргіналії власників бібліотек, усе ж вони оприявнюють методи роботи з описами, які можуть стати в нагоді і в контексті приватної бібліотеки Л. Вісконті.

Б. Вікерс пропонує систематизацію бібліотеки за обмеженою кількістю широких тематичних категорій, що, зрештою, дозволить визначити відсоткове значення кожної з категорій, а отже, чисельно продемонструє, на чому увага власника концентрувалася найчастіше.

Т. Бробджер надає одразу кілька цінних ідей. По-перше, на прикладі біографії Ф. Ніцше він закликає не довіряти наосліп твердженням об'єктів дослідження щодо їхніх читацьких звичок чи вподобань, а ретельно перевіряти факти за допомогою наявних примірників з бібліотеки. По-друге, автор створює приклад таблиці, у якій він систематизує книги Ф. Ніцше згідно з маргіналіями філософа в них. Т. Бробджер формує таблицю хронологічно, згідно зі згадками тієї чи тієї книги в працях чи листах Ф. Ніцше. Перша колонка складається з назв книг, друга – маркує наявність чи відсутність цієї книги у приватній бібліотеці філософа, а також маргіналій у ній; у третій колонці дослідник надає оцінку ставленню Ф. Ніцше до зазначеної праці у своїх записах за шкалою від -3 до +3; четверта колонка фіксує частоту згадок книги у спадщині Ф. Ніцше, та, зрештою, остання колонка дає посилання на ці згадки.

У праці ж Т. Рібакка віднаходимо посилання до есея Вальтера Беньяміна "Я розпаковую свою бібліотеку", зокрема такі твердження: "Ви можете сказати багато про людину за книгами, які вона в себе тримає – її смаки, зацікавлення, звички. Ті, які ми зберігаємо, та ті, які викидаємо, ті, котрі читаємо так само, як і ті, які ні, говорять щось про те, ким ми є" (Ryback, 2010, p. 9–10). І наступне: "Книги не оживають у власникові бібліотеки, це він живе в них" (Ryback, 2010, p. 11). Ідею В. Беньяміна підтверджує й Умберто Еко у своїх діалогах із Жаном-Клодом Кар'єром. Зокрема, філософ ділиться думками щодо наявних в його багатій приватній бібліотеці книг, які так і залишилися нечитаними, однак

¹ Див. повний список робіт режисера (Vascon, 1998, pp. 247–269).

він вільно може підтримати діалог щодо їхнього змісту. У. Еко резюмує: "Світ повниться книжками, яких ми не читали, але про які ми майже все знаємо. Питання полягає в тому, щоби з'ясувати, звідки ми знаємо про ці книжки" (Еко, Кар'єр, 2015, с. 201). Такі тексти, які відомі за замовчуванням значній кількості людей і здатні формувати уявлення про світ не тільки однієї людини, а й цілих культур, професор Гарвардського університету Мартін Пухнер називає основоположними. У своїй праці "Писаний світ" він висуває концепцію формування світової культури такими текстами: "Основоположні тексти спершу виникали в дуже небагатьох місцях, але з поширенням їхнього впливу та появою нових текстів земля куля щораз більше нагадувала мапу, сформовану літературою – основоположними текстами, що домінували в конкретному регіоні" (Пухнер, 2022, с. 16).

Виходячи з вищенаведеного, можна припустити, що закономірності, актуальні для спільноти людей, належних до тієї чи тієї культури, можуть бути правдивими і для однієї особистості, світоглядні парадигми якої формуються певними основоположними текстами. Однак принципово різницею, якщо слідувати ідеям В. Беньяміна, є можливість однієї людини обирати ті тексти, які її/його формуватимуть. Тобто формування культури літературою є безумовним явищем, на яке окремий представник цієї культури не здатен впливати, тоді як збір і зберігання приватної бібліотеки (навіть без обов'язкового прочитання кожної із наявних у ній книг) – це вияв свідомого вибору і метафоричного "творення" власного світу-віддзеркалення власника книгозбірні.

Зрештою, можемо стверджувати, що героїня Леї Сейду у стрічці "Un beau matin" проголошує концепцію, запропоновану В. Беньяміном. Ба більше, ця концепція дозволяє нам сприймати обрані людиною книги як аналітичний матеріал для дослідження особистості навіть тоді, коли ми не можемо зазирнути всередину цих книг. За В. Беньяміном, визначальними стають не нотатки на сторінках, загнуті кутики чи вислови про ту чи ту книгу або автора, а власне наявність цієї книги на книжковій полиці.

Тож аналіз бібліотеки Л. Вісконті справді можливий навіть без доступу до книг із ймовірними позначками митця. Проте подальша систематизація має враховувати сфери інтересів режисера й характерні риси творчості, зокрема оперу та міт, що були основою минулих досліджень. Із врахуванням способів роботи із приватними бібліотеками Т. Бробджера та Б. Вікерса було створено таблицю з такими стовпцями: автор, назва, переклад (за наявності), посилання (за наявності), поява у творчості, жанр залучення, тема, рік.

Наявні категорії можна поділити на допоміжні й основні. Наприклад, переклад і посилання на книги належать до допоміжних, адже є опціональними та можуть знадобитися при цитуванні фрагментів цих томів у подальшій роботі. Основні категорії дозволяють здійснювати певну систематизацію бібліотеки та переводити відсоткові результати цієї систематизації у графіки.

За допомогою категорії "Рік" можемо відслідкувати, як змінювалася кількість книг у бібліотеці режисера протягом його життя. Стовпчик "Автор" унаочнює, яких авторів на полицях Вісконті було найбільше (і чи справді це саме ті імена, які він називав в інтерв'ю). Категорія "Жанр залучення" демонструє кореляцію книга – рефлексія у творчості Л. Вісконті. Найбільшу інтригу викликає стовпчик "Тема": за його допомогою можемо визначити основні сфери інтересів митця.

Виходячи із частоти появи тієї чи тієї теми серед опису бібліотеки, було визначено чотири широкі категорії, до яких належать книги приватної бібліотеки Л. Вісконті: кіно, театр, музика та література. Кожна із цих категорій була виділена в окремі таблиці й посортована за підкатегоріями з більш детальними ознаками. У категорії "Кіно" поділ відбувся на п'ять підкатегорій: теорія кіно, сучасники (здебільшого книги митців із автографом чи/та з дарчим підписом), сценарій, історія кіно, біографія. У темі "Театр" увиразнилися шість підкатегорій: п'єса, біографія, теорія театру, історія театру, опера, балет. Тема "Музика" вмістила в себе чотири підкатегорії: партитура, біографія, історія музики та теорія музики. Урешті, в темі "Література" виокремлено п'ять підкатегорій: біографія, теорія літератури, історія літератури, проза, поезія.

Загальна таблиця приватної бібліотеки Л. Вісконті налічує 837 позицій. Зазначимо, що путівник архіву Л. Вісконті наводить дані щодо 1044 томів (d'Amiccode Carvalho, Favino, 2003, p. 18), однак у межах дослідження багатотомні праці було об'єднано в один рядок як єдину позицію в таблиці.

У стовпці "Автор" частково підтвердилося позиціонування самого режисера стосовно впливів певних письменників на його творчість. Приміром, найчастіше на полицях його приватної бібліотеки можна було побачити Вільяма Шекспіра (3.6 %¹), Марселя Пруста (2.2 %), Генріка Ібсена (1.2 %) та Карла Гольдона (1 %). Інші автори становили менше ніж 1 %. У бібліотеці митця зовсім не було книг Оноре де Бальзака та Стендаля, про яких він згадував в інтерв'ю. Утім вплив Шекспіра та Пруста є беззаперечним як у кількісному, так і в якісному значеннях.

Можемо стверджувати, що Л. Вісконті був не тільки активним читачем, а й колекціонером книг. В його бібліотеці трапляються фоліанти від середини XVI ст. Не виключено, що ці книги могли бути частиною спадку аристократичного роду, з якого походив режисер. Аналізуючи стовпчик "Рік", у котрому вказані роки видання наявних книг, можемо відслідкувати певну тенденційність читацьких уподобань режисера. Зокрема, помітно активне зростання кількості книг від 1944-го та протягом наступних двох десятиліть: від 1–10 до цього року та не менше 15–20 (а у 1953, 1954 та 1961-му – більше 30) наступними роками. Звісно, що неможливо стверджувати, що названі книги з'явилися на полиці Л. Вісконті саме в рік їхнього видання, однак можна припустити, що для частини видань ця думка може бути правдивою, а інші були придбані чи отримані в дар пізніше, що не заперечує наявність періоду активного розширення бібліотеки протягом 1940–1960-х.

Різке зростання кількості книг у 1944 р. пов'язане з важливими подіями в біографії митця. По-перше, початок кар'єри кінорежисера припадає на 1943 рік (стрічка "Ossessione" (Одержимість)), а отже, Л. Вісконті міг більше заглиблюватися в сучасну літературу задля пошуку сюжетів для нових стрічок. По-друге, на початок 1940-х припадає остаточне повернення режисера до Італії, що дало можливість постійного перебування в одній локації та накопичення книг. Тому не виключено, що кількість придбаних/прочитаних режисером книг і до 1944 р. була значною, однак вони не опинилися у приватній бібліотеці через важкість або недоцільність їхнього транспортування із Франції. Зокрема, згадані ви-

¹ Тут і далі відсотки подано від загальної кількості позицій у розділі таблиці, про який ідеться в основному тексті.

ще французькі (sic!) автори Бальзак та Стендаль могли бути прочитані Л. Вісконті саме в паризький період і тому були відсутніми у книгозбірні.

Увиразнюють прискіпливість режисера до вибору матеріалів, які він залучав до своєї творчості, дані загальної таблиці у стовпцях, котрі стосуються залучення того чи того літературного твору до кіно або театральних постановок режисера. Наприклад, із усіх книг безпосередньо виявлені у творчості були 13,6 %, із них 6,5 % – у театрі, 4,5 % – у кіно і 2,7 % – як у кіно, так і в театрі.

Тематична категорія кількісно склалася таким чином: театр – 62,8 %, кіно – 17,8 %, література – 12,8 % та музика – 6,6 %. Такий суттєвий "відрив" театру від інших тем, з одного боку, провокує до іншого сприйняття Л. Вісконті як першочергово театрального режисера, а згодом – кіномитця; з іншого – суттєва зацікавленість у театральному мистецтві пояснює притаманну для Л. Вісконті "театральність" його кіномови.

У категорії "Театр" чільне місце займають п'єси – 61,4 %, з чого можна дійти висновку, що режисер активно слідкував за актуальними текстами та перебував у контексті світових театральних тенденцій. Історія (15,8 %) та теорія (11,4 %) театру разом становлять чверть від загальної кількості книг у категорії. Значно менше зустрічаються тексти, присвячені опері (4,9 %) та балету (2,9 %). 3,6 % відведено біографіям театральних діячів. Загалом, співвідношення книг у категорії "Театр" демонструє зосередженість митця на різних аспектах саме драматичного театру. Власне, Л. Вісконті визнавав свою "театроцентричність" стосовно кіно, кажучи, що кіно – це все ж не мистецтво, а ремесло, що іноді породжує першокласний, але частіше другосортний твір. Далі режисер стверджує велич мелодрами (себто опери) над усіма іншими театральними жанрами, тож маємо визнати, що в даному випадку кількісні показники із приватної бібліотеки Л. Вісконті не збігаються з позицією, яку висловлював митець.

У категорії "Кіно" спостерігаємо відносну паритетність підкатегорій: теорія кіно – 37,2 %, історія кіно – 22,3 %, біографії (13,5 %) та книги про сучасників режисера (8,8 %) – також 22,3 %, сценарії – 18,2 %. Одразу зауважимо різницю з попередньою категорією: кіносценарії серед праць про кіно становлять найменшу кількість текстів, на відміну від театральних п'єс. Утім, зважаючи на те, що Л. Вісконті в кіно був майстром літературних адаптацій, про що йшлося вище, такий розподіл видається закономірним, адже джерелом для його стрічок були преларовані тексти інших жанрів і дуже рідко – уже готові оригінальні сценарії. Тож не дивно, що теорія та історія кіно для режисера мали більшу вагу.

Відсутність чіткої переваги тієї чи тієї підкатегорії актуальна і для категорії "Література". У ній 36,4 % становлять біографічні книги, 24,3 % – проза, 21,5 % – праці, присвячені історії літератури, 11,2 % – теорії, та 6,5 % – поезії. Більше половини книг у категорії "Музика" займають біографії (60 %), за ними – теорія (27,3 %) та історія (10,9 %) музики і лише 1,8 % становлять партитури музичних творів. Дві вищезазначені категорії тим чи тим чином пов'язані із роботою режисера в театрі та кіно. Важливо зауважити, що Л. Вісконті не просто формує список "джерел" для своєї творчості, а й особливу увагу приділяє додатковим контекстам, якими стають біографії письменників чи композиторів, а також принципи формування літературних і музичних творів. Вияв зосередження на біографіях помічаємо у "Morte a Venezia", де в образі Ашенбаха втілюються деталі з біографій Густава Малера та Томаса Манна. До того ж

у стрічках режисера знаходимо схильність до відтворення як літературних (Hennessey, 2021), так і музичних (Островський, 2021) форм.

Висновок

Систематизація приватної бібліотеки Л. Вісконті доводить, що певні, хоч і дещо загальні висновки можливо підбити навіть тоді, коли немає безпосереднього контакту дослідника із книгами-артефактами, які читав або не читав їхній власник. Зокрема, можна наочно ствердити прихильність режисера до творчості тих чи тих письменників (як-от М. Пруста чи В. Шекспіра) і поставити під сумнів впливи О. де Бальзака та Стендаля, про які Л. Вісконті розповідав в інтерв'ю. Окрім того, помічаємо переважну зосередженість уваги митця на текстах, пов'язаних із театром, що підтверджує його пріоритети у творчості й аргументує проникнення театральних прийомів до його кіноробіт. Зрештою, заглиблення Л. Вісконті у теоретичні проблеми музики та літератури наочно пояснює принципи формотворення стрічок режисера, у котрих виявляється опора на літературні й музичні форми.

Отже, дослідження приватної бібліотеки Л. Вісконті має перспективи подальшої реконструкції (імовірно, із безпосереднім доступом до книг і аналізом маргіналій) та нових способів усвідомлення творчої біографії режисера. Окрім цього, сформована методологія може бути залучена до досліджень творчих біографій інших митців, а отже, матиме перспективу апробації своєї універсальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Еко, У., Кар'єр, Ж. (2015). *Не сподівайся позбутися книжок*. Видавництво Старого Лева.
 Лондон, Дж. (2023). *Мартін Еден*. Фоліо.
 Островський, О. (2019). *Інтермедіальні зв'язки опери та кіно у творчості Лукіно Вісконті*. [Рукопис дипломної роботи]. Національна музична академія України.
 Островський, О. (2021). *Музика як формотворчий елемент есхатології "ідеального" пізньої творчості Лукіно Вісконті*. [Рукопис магістерської роботи]. Національна музична академія України.
 Пухнер, М. (2022). *Писаний світ*. Темпора.
 Vacon, H. (1998). *Visconti: explorations of beauty and decay*. Cambridge University Press.
 Brobjer, T. H. (1997). Nietzsche's Reading and Private Library, 1885–1889. *Journal of the History of Ideas*, 58(4), 663–680. DOI:10.1353/jhi.1997.0034.
 Costantini, C. (1976). *L'ultimo Visconti*. Sugar Co Edizione.
 d'Amico de Carvalho, C., Favino, A. (Ed.). (2003). *Il fondo Luchino Visconti. Guida alla consultazione*. Fondazione Istituto Gramsci onlus.
 Hansen-Løve, M. (Director). (2022). *Un beau matin* [Одного чудового ранку] [Film]. Canal+; Arte France Cinéma; Medienboard Berlin-Brandenburg; Razor Film Produktion; CNC; Région Ile-de-France; Ciné+; Les Films du Dauphin; Les Films Pelléas; CN6 Productions; BR; FFA.
 Hennessey, B. (2021). *Luchino Visconti and the Alchemy of Adaptation*. State University of New York.
 Nowell-Smith, G. (2003). *Luchino Visconti* (3rd ed.). British Film Institute.
 Ryback, T. W. (2010). *Hitler's Private Library: The Books That Shaped His Life* (1st ed.). Vintage. <https://archive.org/details/hitlers-private-library-the-book/mode/2up>
 Schifano, L. (1990). *Luchino Visconti: The Flames of Passion*. Collins.
 Servadio, G. (1980). *Luchino Visconti*. Mondadori Arnoldo.
 Vickers, B. (2012). Conrad Gessner's Private Library. *Annals of Science*, 69(4), 571–574. DOI: 10.1080/00033790.2010.549958. Visconti, L. (Director). (1974). *Gruppo di famiglia in un interno* [Родинний портрет в інтер'єрі] [Film]. Rusconi Film; Gaumont.
 Visconti, L. (1979). *Il mio teatro*. Cappelli Editore.

REFERENCES

- Eco, U., Carrière, J. (2015). *This is not the End of the Book*. Vydavnyctvo Staroho Leva [in Ukrainian].
 London, J. (2023). *Martin Eden*. Folio [in Ukrainian].
 Ostrovskiy, O. (2019). *Intermedial connections of opera and cinema in the works of Luchino Visconti*. [Unpublished bachelor's graduate work]. National Music Academy of Ukraine [in Ukrainian].

- Ostrovskiy, O. (2021). *Music as a formative element of the eschatology of the "ideal" in the late works of Luchino Visconti*. [Unpublished master's graduate work]. National Music Academy of Ukraine [In Ukrainian].
- Puchner, M. (2022). *The Written World*. Tempora [In Ukrainian].
- Bacon, H. (1998). *Visconti: explorations of beauty and decay*. Cambridge University Press.
- Brobjer, T. H. (1997). Nietzsche's Reading and Private Library, 1885–1889. *Journal of the History of Ideas*, 58(4), 663–680. DOI:10.1353/jhi.1997.0034.
- Costantini, C. (1976). *L'ultimo Visconti*. Sugar Co Edizione.
- d'Amico de Carvalho, C., Favino, A. (Ed.). (2003). *Il fondo Luchino Visconti. Guida alla consultazione*. Fondazione Istituto Gramsci onlus.
- Hansen-Løve, M. (Director). (2022). *Un beau matin* [Одного чудового ранку] [Film]. Canal+; Arte France Cinéma; Medienboard Berlin-Brandenburg; Razor Film Produktion; CNC; Région Ile-de-France; Ciné+; Les Films du Dauphin; Les Films Pelléas; CN6 Productions; BR; FFA.
- Hennessey, B. (2021). *Luchino Visconti and the Alchemy of Adaptation*. State University of New York.
- Nowell-Smith, G. (2003). *Luchino Visconti* (3rd ed.). British Film Institute.
- Ryback, T. W. (2010). *Hitler's Private Library: The Books That Shaped His Life* (1st ed.). Vintage. <https://archive.org/details/hitlers-private-library-the-book/mode/2up>
- Schifano, L. (1990). *Luchino Visconti: The Flames of Passion*. Collins.
- Servadio, G. (1980). *Luchino Visconti*. Mondadori Arnoldo.
- Vickers, B. (2012). Conrad Gessner's Private Library. *Annals of Science*, 69(4), 571–574. DOI: 10.1080/00033790.2010.549958.
- Visconti, L. (1979). *Il mio teatro*. Cappelli Editore.
- Visconti, L. (Director). (1974). *Gruppo di famiglia in un interno* [Родинний портрет в інтер'єрі] [Film]. Rusconi Film; Gaumont.

Отримано редакцією журналу / Received: 20.10.23
 Прорецензовано / Revised: 22.11.23
 Схвалено до друку / Accepted: 24.11.23

Oleksandr OSTROVSKYI, PhD Student
 ORCID ID: 0000-0003-4870-2696
 e-mail: o.ostrovskiy62@gmail.com
 Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music, Kyiv, Ukraine

LUCHINO VISCONTI'S PRIVATE LIBRARY AS A WAY TO UNDERSTAND THE CREATIVE BIOGRAPHY OF THE ARTIST

The relevance of the research is due to the lack of research attention to the phenomenon of the artist's private library which is both an influential and representative component of his/her creative work.

The purpose of the article is to study the interconnections between the private library of the Italian theater and film director Luchino Visconti and his work. The main tasks were the systematization and analysis of the available descriptions of the director's book collection.

The approaches to the research of private libraries of other personalities were analyzed.

The possibility of analyzing a private library without direct interaction with books-artifacts has been proven. Attention was paid to the idea of "reproducing" the artist's personality in the books of one's library. The impact on the personality of those books that could have been chosen by him/her, but remained unread, has been revealed. The importance of all, without exception, books stored in a private library is argued. The article proposes the method of systematization of L. Visconti's private library collection by author, title, year of publication, impact of the text in his works, and topic.

As a result of the research, quantitative indicators that were formed for each of the categories confirm or refute the director's statements regarding certain influences on him. Identified significant replenishment of the library collection after 1944 coincides with the start of the director's work in cinema and the final move to Italy. Since almost two-thirds of the library collection are devoted to theatre L. Visconti's significant interest in theatrical topics has been identified. This deepens the idea of the theatricality of his thinking. The influence of some authors on the director's work has been confirmed: in particular, the library has many books by W. Shakespeare and M. Proust, whose impact was mentioned by Italian director on many occasions in his interviews. Analysis of the library collection has shown L. Visconti's interest in the theory and history of music and literature which allows researchers to unfold in his filmography the usage of the form-creating methods inherent to these arts.

The conclusion is that a private library can be an important source to expand the researcher's understanding of the artist's creative biography. It is hypothesized that such a way of analysis and systematization can be applied to the research of creative biographies of other personalities.

Keywords: private library, Luchino Visconti's works, literature, adaptation, theatre, cinema, music.